

Bilgi Yönetimi Dergisi

Cilt: 6 Sayı: 1 Yıl: 2023

<https://dersipark.org.tr/tr/pub/by>

*Hakemli Makaleler
İnceleme Makalesi*

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 05.01.2023
Kabul tarihi: 08.05.2023
Erken görünüm: 28.06.2023
Yayınlanma tarihi: 30.06.2023

Article Info

Date submitted: 05.01.2023
Date accepted: 08.05.2023
Date early view: 28.06.2023
Date published: 30.06.2023

Anahtar Sözcükler

*Sağlık Bilgi Yönetimi, Tıbbi
Kayıt, Tıbbi Dokümanter*

Keywords

*Health Information
Management, Medical
Record, Medical
Documentalist*

DOI numarası

10.33721/by.1229947

ORCID

0000-0002-4513-7049

Sağlık Bilgi Yönetimi Perspektifinden Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik: Tarihi Bir İnceleme

*Medical Documentation and Secretarial from the
Perspective of Health Information Management: A
Historical Review*

Perihan ŞENEL TEKİN

Ankara Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler
ve Teknikler Bölümü Öğretim Üyesi, ptekin@ankara.edu.tr

Öz

Bu makalede, tıbbi kayıtların işlenmesi ile ilgili tarihi ve gelişimsel süreç konu edilmektedir. Bu gelişim sağlık bilgi yönetimi bakışı ile Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik-TDS mesleği çerçevesinde incelenmektedir. Sağlık hizmetlerinin etkin, kaliteli ve verimli bir şekilde sunulması ile ilgili olan bu alan, yaklaşık bir asırlık geçmişe rağmen alan yazında yeterince ilgi görmemiştir. Tıbbi belgelerin tarihi, mağara çizimlerinde, kil tabletlerde, Mısır, Yunanistan ve Çin gibi eski uygarlıklara kadar papirüs parşömenlerinde bulunan tıbbi kayıtların ilk örnekleriyle eski zamanlara kadar uzanmaktadır. Bu tarihi süreç Hipokrat, Galen, Razi ve İbn-i Sina gibi ünlü hekimlerin katkıları ile şekillenmiştir. Hastanelerin sağlık merkezi olarak gelişmesi ve elektronik sağlık kayıtlarının kullanılması, AHIMA gibi mesleki kuruluşların etkisi ile bugün tıbbi kayıt yönetimi alanı önemli bir noktaya gelmiştir. Ülkemizde tıbbi kayıtlar ile ilgili meslek olan TDS eğitim ve çalışma standartları yüksek ve hızla gelişen bir uzmanlık alanıdır. TDS uzmanları, tıbbi ve idari kayıtların uluslararası standartlara ve yasal gerekliliklere bağlı kalarak düzenlenmesi ve arşivlenmesinden sorumludur. TDS profesyonelleri, görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalıdır.

Abstract

This article discusses the historical and developmental process of processing medical records. This development is examined in the context of health information management and the profession of Medical Documentation and Secretarial-MDS. Despite its century-long history, this field has not received enough attention in the literature. The history of medical documents dates back to ancient times, with the first examples of medical records found in cave drawings, clay tablets, papyrus parchment in ancient civilizations such as Egypt, Greece and China. This historical process was shaped by the contributions of famous physicians such as Hippocrates, Galen, Razi and Ibn-Sina. With the development of hospitals as health centers and the use of electronic health records, the field of medical record management has reached an important point with the influence of professional organizations such as AHIMA. MDS, which is a profession related to medical records in our country, is a rapidly developing field of expertise with high training and working standards. MDS professionals are responsible for organizing and archiving medical and administrative records in accordance with international standards and legal requirements. MDS professionals must have the necessary knowledge and skills to effectively perform their duties.

1. Giriş

Sağlık hizmetleri, bireyin ve toplumun sağlığını koruyucu, geliştirici, tedavi edici ve rehabilitasyon amaçlı tüm mal ve hizmetlerin üretilmesini kapsayan kamu, özel ve farklı düzeylerde kamu-özel işbirliklerini de içeren; teknoloji ve emek yoğun bir sektördür. Bu alanda birinci basamak sağlık hizmetleri sunan aile hekimlikleri, poliklinikler, ağız ve diş sağlığı üniteleri; genel ve dal hastaneleri; eğitim araştırma hastaneleri, araştırma ve geliştirme laboratuvar ve merkezleri gibi çok sayıda yapı yer almaktadır. Bununla birlikte sağlık hizmetlerinin yönetimi, koordinasyonu ve denetiminden sorumlu idari yapılar, tedarikçi ve sigorta hizmetleri sunan kurum ve kuruluşlar da bu sektörün bir parçasıdır.

Sağlık hizmetleri tüm dünyada bu büyük yapı içinde, farklı yetkinliklere sahip çok sayıda çalışanın emeği ve etkili bir ekip çalışması ile üretilen hizmetlerdir. Sağlık ekibi sağlık hizmetinin türüne göre farklı uzmanlar ve çalışanlardan oluşabilir. Birinci basamak sağlık hizmeti sunan bir birimde aile hekimi, hemşire ve tıbbi sekreter yeterli iken; bir kalp nakli ameliyatında kalp ve damar cerrahından, anestezi uzmanına, ameliyathane hemşiresinden anestezi teknikerine, ambulans şoföründen temizlik çalışanına kadar geniş bir ekip birlikte çalışabilir.

İnsan ilişkilerinin yoğun olarak gözlendiği sağlık hizmeti sunum sektöründe doktorlar, hemşireler, tıbbi teknikerler, fizyoterapistler, sosyal çalışmacılar, diyetisyenler, eczacılar ve yöneticiler gibi çok sayıda profesyonel meslek mensubu hizmet vermektedir. Bunlardan biri sağlık ve idari bilgi hizmetleri ile sekreterlik hizmetlerini geniş bir yelpazede sunan ve bu yazıda “Tıbbi Dokümantalist ve Sekreter [TDS]” olarak ifade edilen çalışanlardır.

Çoğu zaman sağlık kurumlarının ön saflarında görev yapan TDS, sağlık hizmetleri sunumunda farklı ekiplerin içinde yer alabilmektedir. Bu nedenle hasta ve yakınları ile genellikle ilk temasa geçen çalışanlardır. Aynı zamanda hem tıbbi hem de idari yapı içinde sağlık kurumlarında tüm çalışanlarla işbirliği ile ekip içinde çalışmaktadır.

Ülkemizde kamu ve özel sağlık kurumları bünyesinde “tıbbi tekniker”, “sağlık teknikeri”, “veri hazırlamacı”, “tıbbi sekreter”, “tıbbi dokümantalist”, “tıbbi arşivci” ve “tıbbi kodlamacı” gibi unvanlar ile istihdam edilen TDS’nin dünyanın diğer ülkelerinde farklı meslek unvanlarına sahip oldukları görülmektedir. Sadece unvan değil, eğitim ve mesleklenme süreçlerinde de farklılıkların olduğu bilinmektedir.

TDS, sağlık sektörü içinde var olmasına rağmen mesleki gelişimi ile ilgili alan yazın içinde hak ettiği yeri bulamamıştır. Yaklaşık bir asırlık mesleki geçmişe rağmen Türkçe alan yazında TDS mesleğine ilişkin kapsamlı bir analiz yapılmadığı görülmüştür. Bu nedenle mesleğin küresel ölçekte izlediği tarihi süreç temel köşe taşları ile ele alınarak geleceğe ışık tutacak bir belgeyi oluşturmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla, çeşitli açılardan farklılık gösterse de geçmişten günümüze sağlık hizmetinin bir parçası olan, bu yazıda “Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik” mesleği olarak anılacak meslek, tek çatı altında ele alınarak ülkemizdeki ve dünyadaki tarihi gelişim süreci açısından incelenecektir.

2. Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik

Sağlık hizmeti sunan kurumlarda dokümantasyon ve sekreterlik hizmetleri çoğu zaman iç içe geçmiş bir hizmet alanıdır. Sağlık hizmetlerinin genel olarak etkililiği ve verimliliği her iki hizmetin de etkili ve verimli sunulması ile yakından ilişkilidir. Öyle ki tıbbi ve idari kayıtlar ve dokümanlar sağlık kurumlarının ürettiği sağlık hizmetinin hem temeli hem de kanıtıdır. Hasta dosyaları, tıbbi kayıt ve raporlar, istatistikler, faturalar ve idari yazışmalar sağlık kurumlarının hayati kayıtlarıdır. Kayıtlı hale gelmeyen her hizmet yok hükmündedir. Ancak sadece kayıt etmek yetmez, bu kayıtların uluslararası standartlarda, yasalarca kabul edilebilir biçimlerde hazırlanması, düzenlenmesi, saklanması ve gerektiğinde yeniden kullanıcıların hizmetine sunulabilmesi ve tüm bu işlemlerin hem geleneksel hem de elektronik ortamlarda gerçekleştirilebilmesi gerekir. Dokümantasyon kavramı bu teknik süreçte gerekli bilgi ve beceriye sahip çalışanların iş sürecini ifade eden bir terimdir. İşin dokümantasyon boyutu böyle iken iletişim, organizasyon ve koordinasyon boyutu da sekreterlik hizmetleri kapsamında karşımıza çıkmaktadır. Bu iki alanda kapsamlı bilgi ve beceri ülkemizde Sağlık Meslek Liseleri ve üniversitelerde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları ve Meslek Yüksekokulları

bünyesinde “Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik” adı ile tek bir eğitim programı altında kazandırılmaktadır. Bu okullarda eğitim görenler “tıbbi teknisyen” ve “tıbbi tekniker” unvanı ile mezun olmaktadır.

Tıbbi dokümantasyon, tıbbi belgeleri düzenlemek, saklamak, arşivlemek ve gerektiğinde tekrar kullanıma sunmaktır. Bu kapsamda bir TDS, hastanın sağlık kuruluşuna başvurusundan taburcu olduğu ana kadar hastaya ait tıbbi ve idari kayıtların kurallara uygun olarak tutulmasını sağlayan; dosyalayan, arşivleyen, hastalıkların uluslararası sınıflandırma sistemine (ICD) göre kodlama işlemlerini yapan; ayrıca idari ve tıbbi ünitelerin haberleşme, iletişim ve yazışma işlerini gerçekleştiren mesleki eğitime sahip sağlık çalışanıdır (Kaplan ve Köksal, 2017).

Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik alanında eğitim sahibi bir TDS aşağıda tanımlanmış görevleri yerine getirebilmektedir. Bunlar:

- Tıbbi ve idari birimlerde sekreterlik hizmetlerini sunmak;
- Tıbbi iş ve işlemlerin gerektirdiği kurum içi ve kurum dışı sözlü ve yazılı iletişim hizmetlerini gerçekleştirmek;
- Sağlık kurum ve kuruluşlarında tıbbi ve idari randevu hizmetlerini sunmak;
- Sağlık kurumlarında ayakta ya da yatan hastalara ilişkin hasta kabul işlemlerini yapmak;
- Hastaya ait tıbbi ve idari tüm kayıtları elle ya da elektronik ortamlarda kayıt altına almak;
- Elektronik ortamlarda kayıt edilen tıbbi veriyi tıbbi belgelere dönüştürmek;
- Tıbbi ve idari tüm belge ve raporları dosyalamak;
- Tıbbi ve idari tüm belge ve raporları arşivlemek ve yeniden hizmete sunma işlemlerini yürütmek;
- Belirlenen sınıflandırma ve kodlama sistemlerine göre hastalık ve ölüm kayıtlarını kodlamak;
- Tıbbi istatistiklerin hazırlanması ve raporlanmasında görev almak;
- Tıbbi ve idari arşivlerin kurulum ve işleyişinde görev almak;
- Tıbbi ve idari kayıtların eksikliklerinin giderilmesini sağlamak;
- Yatan hastanın taburcu ve transfer edilme işlemlerini gerçekleştirmek;
- Tıbbi ve idari kurul, komite ya da ekiplerde verilen görevleri yapmak;
- Hasta, hasta yakını ve sağlık çalışanları ile etkili iletişim kurmak ve iletişim araçlarını etkili biçimde kullanmak;
- Sesli kayıtları transkript ederek yazılı materyale dönüştürmek.

3. Tıbbi Dokümantasyonun Tarihi Gelişimi

Tıbbi dokümantasyonun tarihi tıbbi kayıtların tarihi kadar eskiye dayanmaktadır (Çolaklar, 2021). İlk çağlarda mağara duvarlarındaki resimler, ardından kil tabletler ve sonrasında papirüslerde rastlanan tıbbi bilgiler ilk tıbbi kayıt örnekleridir. Tıbbi kayıtların yazılması, korunması, tekrar kullanımı yani dokümantasyon süreci ilk hekimlere dayanmaktadır. Bu bakımdan tarihteki ilk hekimlerin aynı zamanda bir tıbbi kayıt elemanı gibi çalıştığını da kabul etmek gerekir. Bir bakıma günümüzde var olan sağlık mesleklerinin hemen hepsi hekimlikten türemiştir. Tarihi süreç içinde bir hekim aynı zamanda bir eczacı, diyetisyen, hemşire, ebe ve hatta tıbbi dokümantalist gibi çalışmıştır. Zaman içinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak üzere önce bilgi ve beceri kazandıran eğitimler alınmış, sonrasında meslekleşme süreçlerini tamamlayarak onlarca profesyonel sağlık mesleği doğmuştur. Bu bakışla modern tıbbın babası olarak kabul edilen Yunanlı hekim Hipokrat (MÖ 460-370), aynı zamanda sağlık alanındaki pek çok mesleğin de ilk temsilcisi, olarak kabul edilebilir.

Hipokrat bu özelliği dışında hekimlik andı ile de bilinmektedir. Tıp fakültelerinden mezun olurken hekim adayları onun andı ile yemin ederek mesleğe katılır. Her ne kadar hekimlik andı olarak söz edilse de metin içinde tıbbi dokümantasyonun en temel etik değerlerini görmek mümkündür. Hipokrat bir hekim olarak “Hastama ait bilgileri kimseye açıklamayacağım ve onları sır olarak saklayacağım.” derken hastanın tıbbi kayıtlarının gizliliğine vurgu yapmakta ve buna saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu saygı ifadesi bize Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik mesleğinin en temel ilkelerinden birisi olan tıbbi kayıtların gizliliği ve buna saygı gösterilmesi ilkesini hatırlatmaktadır.

Tıp ve sağlık alanı tüm dünyanın ortak tarihi mirası olarak inşa edilmiştir. Tıp tarihi ve dolayısıyla tıbbi dokümantasyonun tarihi incelendiğinde birçok medeniyetin etkisi görülmektedir. Sağlık alanında milattan önce Sümer, Asur, Mısır, Eski Yunan medeniyetleri ile başlayıp Çin, Hindistan, Mezopotamya, Anadolu ve İslam coğrafyalarıyla devam eden batı ve doğu tıbbi olarak tanımlanan dönemden gelen ve modern dünyamızda birçok ülkeden birçok bilim insanının katkısı ile bugünlere ulaşan büyük bir insanlık birikimi oluşmuştur. İnsan vücudunun anlaşılması, hastalıkların tanımlanması, tedavilerin bulunması ve uygulanması ile bu kapsamda tıbbi bilginin oluşması, saklanması ve dokümantasyonunun tarihi de bu serüvenin bir parçasını teşkil etmektedir.

Tıbbi uygulamalarda verilecek cezalara ilişkin bilgileri içeren MÖ 2250'ye tarihlenen Babil Kralı Hammurabi'nin ünlü kanunları tıp alanına yönelik idari ve hukuki düzenlemeleri içermesi nedeniyle tıbbi kayıtların ilk örneklerinden, olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte tıbbi bilgi içeren tıbbi kayıtların ilk örneklerine MÖ 2100'de Sümerler'de rastlanmaktadır. Asur Krallığı (MÖ 7 yy) dönemine ait kil tabletlerde rastlanan bilgiler kendilerinden önce üretilmiş tıbbi bilgilerin kopyalandığını, düşündürmektedir. Mısırlılar tıbbi birikimlerini papirüsler üzerine yaptıkları kayıtlarla günümüze ulaştırmıştır. Tıbbi kayıtlar açısından bu papirüslerin en ünlüleri Edwin Smith (MÖ 1600) ve Ebers Papirüsleri (MÖ 1550)'dir. Edwin Smith Papirüsü özellikle kafa yaralanmaları olmak üzere birçok hastalığın belirti ve tedavisine ilişkin bilgileri içermektedir. Ebers Papirüsü ise özellikle kalp ile ilgili ayrıntılı bilgiler sunan, akıl hastalıklarından söz eden önemli kayıtlardır. Ayrıca çok sayıda hastalığın tedavisi için reçeteler bu papirüslerle gün ışığına çıkmıştır (Clendening, 1960).

Hipokrat iyileşen hastalarına ilişkin ayrıntılı bilgileri tunç levhalar üzerine yazmıştır. Özellikle göğüs cerrahisine ilişkin hastalık bulguları ve tedavilerine ait gözleme dayalı bilgilerini bugünlere ulaştırmıştır. Galen de tıpkı Hipokrat gibi hastalarına ait günlük takip notlarını kayıt altına almıştır. Hastaların nabız, tansiyon, ateş gibi hayati bulgularını ve günlük gözlemlerini not etmiştir (Clendening, 1960).

Razi ve ardından İbn-i Sina batı dünyasının orta çağı yaşadığı karanlık dönemlerde sağlık alanında çok önemli gelişmelere imza atmıştır. Razi (MS 864), hasta gözlemlerini kayıt altına almış, teşhis ve tedavilerini bu gözlemlere ilişkin kayıtlara dayandırmıştır. İbn-i Sina en ünlüleri Şifa ve Kanun olan pek çok tıbbi eseri miras bırakmıştır (Elgood, 2010). Hint ve Çin tıbbında ise özellikle hastalıklardan korunma ve bitkisel tedavilere ilişkin bilgiler ile cerrahi tedavilere ait kayıtlar günümüze ulaşmıştır (History of Chinese Medicine, 1934).

Sağlık hizmeti sunan hastaneler de tıpkı tıbbi bilgilerde olduğu gibi benzer bir tarihi birikimin ürünü olmuştur. En eski hastane örneklerine Eski Yunan'da rastlanmaktadır. Hem tedavi hem de eğitim merkezleri olarak kullanılan Asklepioslar aynı zamanda birer tapınaktır. Benzer şekilde Mısır, Babil ve Hint medeniyetinde de tedavi merkezleri olduğu bilinmektedir. Ortaçağda dinin etkisi hastaneler üzerinde de görülmektedir. Birçok hastane kilise ya da manastırların bünyesinde kurulmuş ve hizmet vermiştir (Clendening, 1960). Bu yapılar içinde verilen hizmetlere ait kayıtlar olduğu söylene de sağlık kayıtlarının düzenli tutulduğu ilk hastane 1123 yılında kurulan St. Bartholomew's Hospital olarak tarihe geçmiştir. 2023'te 900. yaşını kutlayacak olan kurum halen Londra'da Barts Health Ulusal Sağlık Hizmetleri Birliği (Barts Health NHS Trust) bünyesinde faaliyet göstermekte olup, kalp ve kanser konusunda uzmanlaşmış bir hastanedir (Barts Health NHS Trust, 2021).

Modern anlamda kurumsal hasta kayıtlarının tutulduğu ilk hastane 1752'de kurulan Pennsylvania Hastanesi'dir. 11 Mayıs 1751'de Benjamin Franklin ve Dr. Thomas Bond tarafından kurulan Pennsylvania Hastanesi, Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş en eski devlet hastanelerinden biridir (Morton&Woodbury, 1895). Philadelphia'da kurulmuş olan hastanenin kurulduğu günden itibaren tüm hastaların isim, adres, hastalık, giriş ve çıkış tarihleri ile çıkış bilgileri kayıt altına alınmıştır (Benjamin Franklin, 2021, 13 Şubat).

1873 yılında hastalar için bireysel hasta dosyaları tutulmaya başlanmış, hastalara ilişkin hasta isimleri indeksi oluşturularak 1916 yılından itibaren kartlı indeks sistemine geçilmiştir. Pennsylvania Hastanesinin kurulmasına öncülük eden ve hastanenin ilk dönem tıbbi ve idari kayıtlarını da kayıt eden, Benjamin Franklin (Bkz. Şekil 1), mesleki anlamda ilk Tıbbi Dokümanter olarak kabul edilebilir. Benjamin Franklin 1752 yılından itibaren hasta isimlerini, adreslerini ve bu kişilerin

hastalıklarını her birine birer numara vererek el yazısı ile kaydetmiştir (Benjamin Franklin, 2021, 13 Şubat).

Franklin yaşamı boyunca birçok alanda varlık göstermiştir. Benjamin Franklin, tarihte matbaacı, yayıncı, sivil aktivist, devrimci, devlet adamı, bilim adamı, filozof, diplomat ve bilge adam olarak anılmaktadır. Bütün bu sıfatları yanında elektrik alanında eğitim almış ayrıca tıp alanında bugünlere kadar gelen önemli katkıları olmuştur (Huth, 2006). Tıp alanında resmi bir eğitimi olmamakla birlikte soğuk algınlığı tedavisinden egzersizin teşvikine ve sağlıklı beslenmeye kadar bir dizi konuda yazılar yayınlamıştır. Atlantik'in her iki yakasından önde gelen doktorlarla bağlantıları olmuş, geniş çapta okunan yayınlanmış çalışmaları ile geniş bir izleyici kitlesi bulmuştur. Aynı zamanda bir tıbbi aktivist ve mucittir. Çiçek aşısı ile ilgili aşı kampanyaları düzenlemiş, felç tedavisinde elektrik kullanarak yeni yöntemler geliştirmeye çalışmış, bifokal gözlük ve mesane kateteri tasarlamıştır (Gensel, 2005).

Şekil 1

Benjamin Franklin (1705-1790)

Kaynak: (Benjamin Franklin, 2021, 21 Şubat)

4. Dünyada Tıbbi Dokümantasyon Mesleğinin Gelişim Süreci

Dünyada tıbbi dokümantasyon eğitimi ve dolayısıyla TDS mesleğinin resmi olarak temelleri 1930'lu yıllarda atılmıştır. 1932'de Amerikan Cerrahlar Birliği'nin Massachusetts General Hospital'deki tıbbi kayıtları incelemek amacı ile yapılan çalışmaların bir sonucu olarak ilk eğitim müfredatı oluşmuştur. Okul, "Association of Record Librarians" isimli meslek örgütünün katkıları ile 1935 yılında açılmış ve eğitime başlamıştır (American Health Information Management Association [AHIMA], 2021). AHIMA gibi diğer ülkelerde kurulan meslek örgütlerinin ve meslek temsilcilerinin yakın tarihte tıbbi dokümantasyon alanının gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu bir gerçektir.

Yazının bu kısmında bir meslek örgütü olarak yaklaşık yüz yıllık geçmişe sahip olan AHIMA ile ilgili daha ayrıntılı bilgi vermek doğru olacaktır. AHIMA resmi web sayfasından alınan bilgiye göre birlik, her yıl bir milyardan fazla hastanın sağlık verileriyle çalışan sağlık bilgisi profesyonellerini temsil eden küresel kar amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütüdür (AHIMA, 2021). Günümüzde AHIMA olarak bilinen organizasyon, kuruluşundan bu yana, mesleğin tarihi gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle bu bölümde AHIMA'nın tarihi ve bu oluşumun meydana gelmesinde önemli bir paya sahip olan kişi ve kuruluşlar ile ilgili daha ayrıntılı bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

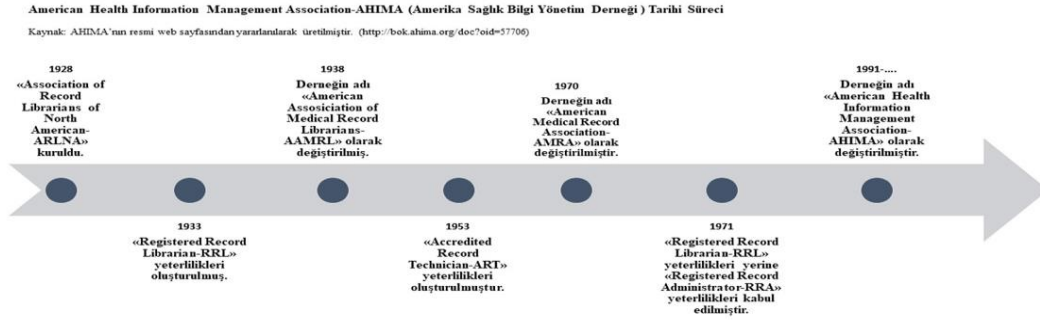
4.1. Amerika Sağlık Bilgi Yönetimi Derneği

1928'de kurulan dernek bugünkü adı olan "American Health Information Management Association" (Amerikan Sağlık Bilgi Yönetimi Derneği) adını 1991 yılında almıştır. Her isim değişikliği, derneğin,

çalışmalarının ve hedeflerinin son 90 yılda geçirdiği dönüşümü göstermektedir (AHIMA, 2021) (Bkz. Şekil 2 ve Şekil 3).

Şekil 2

AHIMA'nın Tarihi Süreci

Kaynak: AHIMA'nın resmi web sayfasından yararlanılarak oluşturulmuştur.

1912'de, AHIMA Kurucusu Grace Whiting Myers da dahil olmak üzere Boston bölgesi hastanelerinde tıbbi kayıt memuru olarak görev yapan kendilerine “Kayıt Memurları Kulübü” diyen beş kadın, klinik kayıtları incelemek için Massachusetts Genel Hastanesi'nde bir araya gelmiştir. 1928 yılında Kuzey Amerika'nın Kayıtlı Kütüphaneciler Derneği (ARLNA) kurulmuş ve Myers başkan olarak seçilmiştir. 1933 yılında, Kayıtlı Kayıt Kütüphanecisi (Registered Record Librarian-RRL) kimliği tanımlanmış ve AHIMA'da sertifikasyon çalışmaları başlamıştır. 1939'da, o zamanlar Tıbbi Kayıt Kütüphanecileri Derneği olarak bilinen AHIMA, ilk olarak dokuz okul için yeterlilikleri yayınlamıştır (AHIMA, 2021).

Şekil 3

AHIMA 1992-2016 Faaliyetleri

Kaynak: AHIMA'nın resmi web sayfasından yararlanılarak oluşturulmuştur.

AHIMA'nın kurulmasına öncülük edenlerden biri Amerikan Cerrahlar Koleji'nden Dr. Malcolm T. MacEachern (Bkz. Şekil 4)'dir. MacEachern hastanelerde "kayıt işi" ile uğraşanların değerini anlayan hekimlerin en erken temsilcilerinden biridir. Onun mottosu "yaptığımız her şeyde önceliğimiz hastayı göz önünde bulundurmak, olmalı" şeklindeydi ve hastayı "tıp mesleğinin ve hastanelerin varlığının tek nedeni" olarak görüyordu. 1928'de Amerikan Cerrahlar Koleji'nin yıllık toplantısında tıbbi kayıtlar ile ilgili oturumlar düzenlenerek bu konuda bilgi vermesi için Myers bu toplantıya davet edilmiştir. Toplantının son gününde ulusal bir organizasyonun kurulması için bir teklifte bulunulmuş ve Kuzey Amerika Kayıt Kütüphanecileri Derneği (ARLNA) bu toplantı sonucunda kurulmuştur (AHIMA, 2021).

Şekil 4

Malcolm T. MacEachern, MD, CM, (1881-1956)

Kaynak: Malcolm, 2021

Dr. MacEachern, hastane yönetiminde önemli bir çalışma olan 1.000'den fazla sayfadan oluşan "Hastane Organizasyonu ve Yönetimi" kitabının da yazarıdır. Hastane literatürüne katkıda bulunduğu diğer kitabı ise "Medical Records in the Hospital"dır (Malcolm, 2021).

1932'ye geldiğinde, ARLNA tıp kütüphanecileri ve katipler için kimlik bilgilerinin oluşturulmasını üstlenmiş ve hastanelerin derneğe kurs müfredatını sunmaları için eğitim vermelerini şart koşmuştur. Dernek 1950'lerde, Carol Lewis gibi üniversite öğrencilerine, sağlık bilgi yönetimi alanında eğitim alma fırsatı yaratmıştır. Lewis, 1953'te AHIMA üyesi olmuştur. Lewis üniversitenin sağlık bilgi yönetimi programının ilk öğrencilerindendir (International Federation of Health Information Management [IFHIMA], 2021, 2 Şubat). Indianapolis'deki kısa süreli bir psikiyatri tesisi olan Larue D. Carter Memorial Hospital'da işe alınan ilk akademik olarak eğitilmiş tıbbi kayıt uzmanı olmuştur. Lewis'den önce hastanelerde tıbbi kayıt çalışanları ilk olarak çırak olarak işe alınmakta idi. Mesleki eğitiminin bir sonucu olarak, Lewis, hastaneye kabul ve taburculuk için standartlaştırılmış süreçleri ve formları uygulayan ilk kişi olmuştur (AHIMA, 2021).

Lewis başka bir hastanede, Uluslararası Hastalık Sınıflandırmasının o sırada kullanılan standart isimlendirme yerine hastanelerde morbidite kodları için kullanılıp kullanılmayacağını belirlemek amacıyla bir proje üzerinde çalışan ileri görüşlü bir sağlık bilgi yöneticisi altında çalışmıştır. Lewis'e göre bu hastane, orada verilen bakımın kalitesini analiz etmek için tıbbi kayıtları kullanma konusunda zamanının ötesindeydi (AHIMA, 2021).

Lewis, Baltimore'deki ABD Kamu Hizmeti Hastanesi'nde tıbbi kayıt departmanı müdürlüğü de dahil olmak üzere çok sayıda pozisyonda bulunduğu ABD Halk Sağlığı Hizmetinde görevli bir memur olarak dünyayı dolaşmıştır. Bolivya dışında Orta ve Güney Amerika'daki İspanyolca konuşulan tüm ülkelerde bulunmuş, tıbbi kayıtlarda danışman olarak Pan Amerikan Sağlık Örgütü adına çalışmıştır. Bu ülkelerde sağlık istatistikleri ve tıbbi kayıtlar gibi çeşitli dersler vermiştir (AHIMA, 2021).

AHIMA ve tıbbi dokümantasyonun tarihinde önemli bir simge olan Lewis'den AHIMA'nın tarihine geri döndüğümüzde 1938'de Tıbbi Kayıt Kütüphanecileri Derneği, kendisini Amerikan Tıbbi Kayıt Kütüphanecileri Derneği olarak yeniden adlandırmış ve 1960 yılında dernek üyeliği yaklaşık 4.500'e ulaşmıştır. 1962'de birlik, internet öncesi dönemde tıbbi kayıt görevlileri için yazışma kursları sunmuştur. Şimdi AHIMA Vakfı olarak bilinen Foundation of Record Education-Kayıt Eğitimi Vakfı (FORE) 1962'de kurulmuştur. Dernek, 1970 yılında Amerikan Tıbbi Kayıt Kütüphanecileri Derneği'nden Amerikan Tıbbi Kayıt Derneği'ne (AMRA) geçerek üçüncü isim değişikliğini yapmıştır. AHIMA, federal hükümetle daha etkili bir şekilde etkileşimde bulunmak ve üyelerini savunmak için 1989'da Washington DC ofisini kurmuştur. 1999 yılında RRA ve ART kimlik bilgilerinin adlarını değiştirerek daha açıklayıcı Kayıtlı Sağlık Bilgi Yöneticisi (RHIA) ve Kayıtlı Sağlık Bilgi Teknisyenine (RHIT) geçmiştir. 2018 yılında üye sayısı 79.767'ye ulaşmıştır (AHIMA, 2021).

Günümüzde, Amerika Birleşik Devletleri'nde halen 4 yıllık programlar olarak eğitim hayatını sürdüren "Health Information Management" bölümlerini bitiren öğrenciler, "Registered Health Information Administrators" (RHIT) (kayıtlı sağlık enformasyon yöneticisi) olarak AHIMA tarafından verilen diplomalarını almaktadır (AHIMA, 2021).

4.2. Grace Whiting Myers

1928'de "Kuzey Amerika Kayıt Kütüphanecileri Derneği" adıyla Grace Whiting Myers (Bkz. Şekil 5) tarafından kurulan ve ilk başkanlığı yine Myers tarafından yapılan dernek, 1938'de Amerikan Tıbbi Kayıt Kütüphanecileri Derneği, ardından 1970'de "Amerikan Tıbbi Kayıtlar Derneği" adını almıştır (AHIMA, 2021).

Şekil 5

AHIMA'nın Kurucusu, Grace Whiting Myers

Kaynak: (AHIMA, 2021)

Gerek AHIMA'nın gerekse sağlık bilgi yönetimi mesleklerinin tarihinde Myers önemli bir kilometre taşıdır. Myers, 19. yüzyılın sonlarında yaşamış, gelecek için bir vizyonu olan, yaratıcı, kendi kendini geliştirmiş nadir Amerikalı kadın kütüphanecilerden biridir. Sağlık hizmetlerinde kariyerine 1897'de Massachusetts General Hospital'daki Treadwell Tıp Kütüphanesinde asistan kütüphaneci olarak başlamıştır. Bir kütüphaneci olarak sorumlulukları arasında hastanenin tıbbi kayıtlarının tutulması da yer almıştır. Myers biyografisinde, bu iş için "en başından beri çok sevdiğim bir iş oldu" diye yazmaktadır (Land, 2017). Bu süreçte tıbbi terminolojinin köklerini daha iyi anlamak için Yunanca ve Latince çalışmaya başlamıştır. Treadwell Tıp Kütüphanesi kitaplarını Dewey Sınıflamasına göre yeniden düzenlemiştir. Massachusetts General Hospital'ın cerrahi bir operasyonda ilk olarak inhaler eter uygulamasına ilişkin kayıtları gibi paha biçilmez eserleri, Myers'a emanet edilmiştir. Myers'ın Massachusetts General Hospital'daki ilk görevlerinden biri, hastanenin yıllık raporuna dahil edilmek

üzere hasta kabul defterlerinden elde edilen tıbbi ve cerrahi istatistikleri derlemek olmuştur. Bu görev, Myers için zor bir görevdir. Sadece iki aydır bu pozisyonadadır ve klinik kayıtlara neredeyse hiç bakmamış ve henüz tıbbi terminoloji hakkında yeterli bilgiye sahip değildir (AHIMA, 2021; Land, 2017).

Hastane, 1821’de hizmet vermeye başlamıştır ve hizmete girdiği günden beri düzenli tutulan bir klinik kayıt koleksiyonuna sahiptir. Myers’ten istenen bu kayıtları merkezileştirmesidir. Ancak kayıtlar dolaplar, tavan arası ve kasalar da dahil birçok yerde dağınık biçimde saklanmıştır. Myers bu dağınık kayıtları merkezi bir kayıt sisteminde bir araya getirebilmek için öncelikle tıbbi ve cerrahi tanı katalogları ve bir isim kataloğu oluşturmuştur. Bu görevi büyük bir ciddiyetle sahiplenen Myers, en iyi uygulamaları öğrenmek üzere Boston, New York City ve Londra’daki meslektaşlarını ziyaret etmiş ve ardından buralarda öğrendiği bilgileri kendi çalışmalarına uygulamıştır (AHIMA, 2021; Land, 2017).

1912’de, Myers’ın unvanı kütüphaneci yardımcısından kütüphaneciye, sonrasında ise tıbbi kayıt kütüphanecisine dönüşmüştür. Aynı yılın sonlarına doğru Myers, Harvard Tıp Fakültesi dekanı Dr. Christian ile bir sohbetinden sonra AHIMA’nın kuruluş fikrinin nasıl doğduğunu kendi cümleleri ile şöyle anlatır (Land, 2017):

“Dr. Christian ile yaşadığım bazı zorluklar hakkında konuşuyorduk ve bana ‘Bayan Myers, neden Boston’daki diğer beş büyük hastanenin kayıt memurlarını bir araya getirip birbirinize yardım edip edemeyeceğinizi görmüyorsunuz? Hepiniz aynı sorunlarla karşı karşıya olmalısınız.’ dedi. O an Dr. Christian’ın bana verdiği bu güzel fikri anladım ve bu öneri şimdi Amerikan Tıbbi Kayıt Kütüphanecileri Derneği dediğimiz şeyin başlangıcı oldu.” (Land, 2017).

1 Ocak 1914’te, tıbbi isimlendirmede tekdüzelik sağlamak için Massachusetts General Hospital tarafından bir hastalık sınıflandırması kabul edilmiştir. Sınıflandırma sistemi, ABD hükümeti tarafından yayınlanan Uluslararası Ölüm Nedenleri Listesi’ne dayanmıştır. Bu arada Kayıt Kütüphanecileri toplantıları mümkün olduğu kadar sık yapılmış ve katılımcılar birbirlerine yakınlaşmıştır. Çeşitli yerlerde benzer gruplar oluşmuş ve fikir alışverişi popüler hale gelmiştir. Bu gelişmeler doktorların dikkatini çekmeye başlamıştır. Pek çok doktor o dönemde önemsiz olduklarını düşündükleri kayıt memurlarının çok sayıda akıllıca soru sormaya başladığını fark etmiştir. Açıkça havada yeni bir şeyin kokusu vardır (AHIMA, 2021; Land, 2017).

Bu arada Myers, klinik kayıtları işleme yöntemlerini gözlemlemek için ülke çapındaki büyük hastanelere seyahat etmeye yeniden başlamış ve bu ziyaretlerden çok şey öğrenmiştir. 1917’de ilk öğrencisini yetiştirmeye başlamış ve 1922’de “Tıbbi Kayıt Kütüphaneciliği” unvanı, Amerikan Cerrahlar Koleji tarafından kabul edilmiştir (AHIMA, 2021; Land, 2017).

Myers’in ilk çalışmaları, günümüzün yenilikçi ve karmaşık sağlık bilgi yönetimi uygulamalarına zemin hazırlamıştır. Myers, hasta mahremiyetini korumanın ahlaki zorunluluğunu kabul etmiş ve yetkili olanlar dışında hiç kimseye klinik bilginin verilmemesi gerektiğini belirten bir taahhüt yazmıştır (AHIMA, 2021). Myers’in çalışması, dokümantasyon kalitesi ve klinik kayıt indeksleme ve hastalık sınıflandırmasının geliştirilmesi konusundaki ısrarı sayesinde sağlam bir dokümantasyona dönüşmüş ve günümüz kodlaması için temel oluşturmuştur.

Myers’in “Kayıt Katipleri Kulübü”, günümüzde 52 bağlı bileşen devlet birliğine ve 103.000’den fazla sağlık bilgisi uzmanına hizmet veren, sağlık bilgi yönetimi alanının dünya lideri olarak tanınan bir kuruluş olan AHIMA’ya dönüşmüştür (AHIMA, 2021). Grace Whiting Myers’in hayatı ve mesleki yaşam deneyimi tıbbi dokümantalist ve sekreter olarak çalışan ve çalışmayı düşünen kişilere rehberlik edebilecek ölçüde değerlidir. Onun “Yapmaya çalıştığınız her şey için elinizden gelenin en iyisini yapın!” sloganı bugün dünyada pek çok sağlık bilgi yönetimi profesyoneli için yol göstericidir (AHIMA, 2021).

4.3. Uluslararası Sağlık Bilgi Yönetimi Dernekleri Federasyonu

Daha önce IFHRO olarak bilinen Uluslararası Sağlık Bilgi Yönetimi Dernekleri Federasyonu (IFHIMA), sağlık kayıtlarını ve onları destekleyen sistemleri uygulamak ve geliştirmek için ulusal dernekleri ve sağlık kayıt uzmanlarını destekleyen uluslararası bir meslek örgütüdür. IFHIMA, 1968

yılında, kendi ülkelerinde sağlık kayıtlarının kullanımında iyileştirme taahhüt eden ulusal kuruluşları bir araya getirmek için bir forum olarak kurulmuştur. Kurucu kuruluşlar, uluslararası bir kuruluşun sağlık kayıtları, sağlık bilgi yönetimi ve bilgi teknolojisi ile ilgili bilgi alışverişi için bir forum görevi görmesi gerektiğini kabul etmişlerdir. IFHIMA, üyelerinin işbirliği, ağ oluşturma, deneyim ve kaynakların paylaşılması yoluyla aşağıdaki amaçları gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (IFHIMA, 2021, 10 Şubat):

- Tüm ülkelerde sağlık kayıtlarının/bilgi yönetiminin geliştirilmesini ve kullanılmasını teşvik etmek;
- Uluslararası sağlık kayıtlarının/bilgi yönetimi standartlarının geliştirilmesini ve kullanılmasını ilerletmek;
- Sağlık kayıtları/bilgi yönetimi eğitim gereksinimleri ve eğitim programları hakkında bilgi alışverişini sağlamak;
- Tüm ülkelerde sağlık kayıtları/bilgi yönetimi alanında çalışan kişiler arasında eğitim ve iletişim fırsatları sağlamak;
- Teknoloji kullanımını ve elektronik sağlık kaydının teşvik edilmesini sağlamak.

4.4. Amerika Birleşik Devletleri'nde TDS Mesleki Gelişimi

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de TDS'nin mesleki gelişimi sağlık sektöründeki gelişmelere paralel bir süreç izlemektedir. TDS alanı için baktığımızda sağlık hizmetlerinin yapısı ve çeşitliliği, sektörde yaşanan değişimler, teknolojik gelişmeler, hasta ve hasta yakınlarının beklentileri, sağlık hizmet kalitesine duyulan ilgi sağlık hizmetleri içinde tıbbi ve idari birçok yeni mesleğin gelişmesine yol açmıştır. ABD'de tıbbi sekreterler genellikle tıbbi ofis asistanı olarak tanımlanmaktadır. Amerika'da TDS çatısı altında "Tıbbi Kayıt Görevlisi", "Tıbbi Transkripsiyonist", "Tıp Sekreteri", "Yönetici Tıbbi Asistan", "Kodlayıcı", "Hasta Kabul Görevlisi", "Resepsiyonist", "Tıbbi Kayıt Teknisyeni" ve "Sağlık Bilgi Teknisyeni" yer almaktadır. TDS'ler ABD'de genellikle 2 yıllık bir eğitim sonrası Associate Degree (önlisans derecesi) ile mezun olmakta ya da sertifika veren kurs programlarında yetiştirilebilmektedir (Bureau of Labor Statistics [BLS], 2021).

Amerika'da tıbbi sekreterlik alanında faaliyet gösteren birlikler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi tıbbi kayıtların gizlilik, doğruluk ve kalitesi için bu alanda çalışan tıbbi yazıcıların eğitim ve mesleki gelişimini destekleyen "The Association for Healthcare Documentation Integrity -AHDI" dir. Resmi adıyla "The American Association for Medical Transcription", dünyanın klinik dokümantasyon ile ilgili en büyük mesleki örgütüdür. Bu örgüt aynı zamanda tıbbi yazıcı eğitimi veren kuruluşların akreditasyonunu da yapmaktadır (Association for Healthcare Documentation Integrity [AHDI], 2021). Sekreterlik alanında oluşturulmuş birliklerden bir diğeri ise 1942 yılında Ulusal Sekreterlik Birliği adı ile kurulan "The International Association of Administrative Professionals-IAAP" dir. Birliğin yaklaşık 40,000 üyesi vardır. Birliğin amacı ofis çalışanlarının mesleki gelişimine katkı sağlamak, olarak belirtilmektedir (The International Association of Administrative Professionals [IAAP], 2021).

4.5. İngiltere'de TDS Mesleki Gelişimi

İngiltere'de TDS meslek örgütlerinden biri olan The Association of Medical Secretaries, Practice Managers, Administrators and Receptionists-AMSPAR, tıbbi sekreterler, yöneticiler, idareciler ve resepsiyonistler derneğidir. 1964 yılında kurulan ve sertifika programları düzenleyen bu dernek, tıbbi sekreterlerin, yöneticilerin ve resepsiyonistlerin mesleki yeterliliklerini arttırmayı, yaşam boyu öğrenmelerine destek olmayı ve sürekli mesleki gelişmeyi sağlamayı, amaçlayan bir meslek birliğidir. Merkezi Londra'da yer alan AMSPAR hem uzun yıllardır hizmet vermesi hem de özelliklerinden dolayı profesyonel bir üyelik kuruluşudur (The Association of Medical Secretaries, Practice Managers, Administrators and Receptionists [AMSPAR], 2021).

İngiltere'de TDS mesleği ile ilgili bir diğer birlik ise Britanya Tıbbi Sekreterler ve İdareciler Derneği olan "The British Society of Medical Secretaries&Administrators-BSMSA"dir. Bu dernek tıbbi sekreter ve idareciler için sürekli eğitim kursları, bölgesel ve ulusal toplantılar düzenleyen ve resmi yayınları bulunan bir meslek birliğidir. Derneğin amaçlarından biri tıbbi sekreterlerin ve idarecilerin tıbbi ekip içinde bir profesyonel olarak çalışmasını sağlamak, üyelerine sürekli eğitim seminerleri ve

kurslar düzenleyerek mesleki gelişimlerine katkı sağlamaktır (British Society of Medical Secretaries&Administrators [BSMSA], 2021).

4.6. Avustralya'da TDS Mesleki Gelişimi

TDS, Avustralya'da diğer ülkelerde olduğu gibi sağlık sektörü içinde önemi giderek artan mesleklerden biridir. 1980'lerde sağlık bakımındaki gelişmelerle birlikte birçok eyalette sağlık bilgi yönetimi alanında profesyonellerin yetiştirildiği okulların sayısı artış göstermiştir. Profesyonelleşmenin önemindeki artış sonucu 1949 yılında kurulan Avustralya Sağlık Bilgi Yönetimi Birliği "The Health Information Management Association of Australia-HIMAA" 1996'da ulusal bir şirkete dönüşmüştür (Health Information Management Association of Australia [HIMAA], 2021).

4.7. Türkiye'de TDS Mesleki Gelişimi

Ülkemizde ilk tıbbi sekreterlik eğitimi 1974 yılında açılan Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknoloji Yüksekokulu çatısı altında "tıbbi sekreterlik" bölümünde verilmeye başlanmıştır. İlk yıl 34 öğrenci ile eğitime başlanan okul, üniversite tarafından 1975 yılında kapatılmış, öğrenciler Hacettepe Üniversitesi bünyesinde dört yıllık lisans eğitimi vermek amacıyla açılan Hastane İdaresi Yüksekokulu'na aktarılmıştır (Kaplan ve Köksal, 2017).

Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik önlisans eğitimi yeniden 1985 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde başlamış, daha sonra 1988 yılında Ankara Üniversitesi ve 1993 yılında Gazi Üniversitesi'nde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu içerisinde iki yıllık "Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı" açılmıştır (Kaplan ve Köksal, 2017).

2009 yılında 40 devlet üniversitesi bünyesinde örgün eğitim, ikinci öğretim ve uzaktan eğitim veren 59 tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik programı mevcutken (Şenel Tekin, 2009); bugün 126'sı devlet, 88'i vakıf ve 4'ü KKTC'nde olmak üzere toplam 218 program eğitim öğrenimine devam etmektedir (YOKATLAS, 2021).

Ülkemizde Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik eğitimi ve meslek tarihinden söz ederken bu süreçte önemli bir yere sahip olan Prof. Dr. Mehmet Adil Artukoğlu'na yer verilmelidir. Bu alanda hocaların hocası olarak kabul edilen Prof. Artukoğlu, Türkiye'de tıbbi dokümantasyon alanında önemli bir kişiliktir (Bkz. Şekil 6). Artukoğlu, 1938-2017 yılları arasında yaşamıştır. 1964 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nden mezun olmuş, aynı yıl Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde asistan olarak görevlendirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Northeastern ve Boston Üniversitelerinde sağlık kurumları yönetimi, anatomi, tıbbi terminoloji, muhasebe, tıbbi dokümantasyon ve elektronik bilgi işlem konularında eğitim almıştır. 1967 yılında Amerika Birleşik Devletleri, İsveç ve İngiltere'de bilgisayarların sağlık kurumlarında kullanımlarına ilişkin incelemelerde bulunmuştur. Ülkeye dönüşünden sonra Hacettepe Üniversitesi Hasta Dosyaları Arşivlerini yeniden kurmak ve düzenlemekle görevlendirilmiştir. Bu kapsamda hastalara ait dokümanların en yeni sistem ve etkin yöntemlerle toplanması, düzenlenmesi ve yeniden hizmete sunulması konusunda etkin çalışmalarda bulunmuştur (Artukoğlu, 2017).

Şekil 6

Prof. Dr. Mehmet Adil Artukoğlu (1938-2017)

Kaynak: (Artukoğlu, 2017)

Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanan Uluslararası Sınıflama Sistemini ve renkli dosyalama sistemini Türkiye’de ilk defa Hacettepe Üniversitesi hasta dosyaları arşivinde kullanan kişidir. 1969’da Tıbbi Dokümantasyon Bilim Dalında doktorasını tamamlamış, 1973 yılında “Tıbbi Dokümantasyon Eylemleri Doçenti” olarak görevlendirilmiştir. 1969-1973 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde tıbbi dokümantasyon öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 1981 yılında “Sağlık Kurumları Yönetimi” alanında Profesör olmuştur (Artukoğlu, 2017).

Suudi Arabistan’ın Cidde Kentinde bulunan King Abdul Aziz Üniversitesi’nin daveti ile 1982-1984 yılları arasında kütüphane ve dokümantasyon merkezi otomasyonu çalışmalarına ve tıbbi araştırmalara katkı sunmak için Riyad, Saudi Arabian National Center for Science and Technology’de çalışmalarda bulunmuştur (Artukoğlu, 2017).

Adil Artukoğlu, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ve Sağlık İdaresi Yüksekokulu’nda öğretim üyesi ve 1997-1999 yılları arasında Sağlık İdaresi Yüksek Okulu Müdürü olarak görev yapmıştır. Kuruluşunda Hacettepe Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Dokümantasyon Bölüm Başkanlığı’nda bulunmuş, bu okulda Tıbbi Dokümantasyon, Tıbbi Terminoloji, Kitap ve Kütüphane Tarihi, Kütüphaneler Arası İşbirliği ve Örgütlenme derslerini vermiştir (Artukoğlu, 2017).

5. Sonuç

Bu makalede tıbbi kayıt yönetimi, tarihi gelişimi ve meslek örgütleri boyutu ile ele alınmış, ülkemizde tıbbi kayıtların iş ve işlemlerinden sorumlu uzmanlar olarak tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik meslek alanı çerçevesinden bir değerlendirme yapılmıştır. Önemli bir geçmişe sahip olan tıbbi kayıt yönetiminde alanın ulusal ve küresel ilerlemesinin kapsamlı bir analizi amaçlanmıştır. Tıbbi belge yönetiminin, mağara çizimlerinden dijital sağlık kayıtlarına uzanan ve çok sayıda kişi ve kuruluşun katkısı ile şekillenen önemli bir tarihi sürece sahip olduğu görülmektedir.

Bugün tıbbi dokümanterler, tıbbi verilerin elektronik kayıtlara kaydedilmesi, elektronik kayıtların tıbbi belgeye dönüştürülmesi, tıbbi ve idari belgelerin dosyalanması ve arşivlenmesi, hastalık ve ölüm kayıtlarının kodlanması, tıbbi istatistik ve raporların hazırlanması, hastalar ve sağlık çalışanları ile etkin iletişim kurulmasından sorumludur.

İnsan sağlığı tarih boyunca tüm dünyanın ortak konusu olmuştur. Bugüne kadar insan sağlığını ilgilendiren, sağlık kurumları ve sağlık sisteminin her bir yapısı içinde üretilen kayıtların tıbbi, idari ve hukuki açıdan önemini hiç kaybetmemesi bundan sonrada kaybetmeyeceğini göstermektedir.

Önümüzdeki yıllar, tıbbi bilgiye olan ihtiyacın daha da artacağını; bilginin kayıt altına alınması ve korunmasını, gelişen teknoloji ve ihtiyaçlar doğrultusunda alanında hizmet veren meslek çalışanlarına teslim edilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu doğrultuda sağlık kurumlarının verimliliği ve hizmetin kalitesi için tıbbi kayıtlar ve bu kayıtlardan sorumlu uzmanlar tarihte olduğu gibi günümüzde ve gelecekte mesleki gelişimlerini sürdürmeye devam edecektir. Şüphesiz bu gelişim, geçmişin mirası ışığında, sağlık sektörü, teknoloji ve eğitim alanlarındaki gelişmelere paralel olarak ilerleyecektir.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Yazar Katkı Beyanı: Makale tek yazarlıdır.

Finansal Destek: Yoktur.

Kaynakça

- Association for Healthcare Documentation Integrity. (2021, 12 Aralık). www.ahdionline.org/page/about
- American Health Information Management Association. (2021, 10 Ocak). <https://www.ahima.org/>
- Association of Medical Secretaries, Practice Managers, Administrators and Receptionists. (2021, 12 Şubat). <https://www.amspar.com>
- Artukoğlu, M. A. (2017). Prof. Dr. Mehmet Adil Artukoğlu Biyografisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(1), 125-127. <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/23229>
- Benjamin Franklin. (2021, 21 Şubat). Wikipedia içinde. https://en.wikipedia.org/wiki/Benjamin_Franklin
- Benjamin Franklin. (2021, 13 Şubat). <https://founders.archives.gov/documents/Franklin/01-05-02-0089>
- Bureau of Labor Statistics. (2021). <https://www.bls.gov/oes/current/oes319092.htm#st>
- British Society of Medical Secretaries&Administrators. (2021). <http://www.bsmsa.org.uk>
- Clendening, L. (1960). *Source book of medical history* (Vol. 621): Courier Corporation. <https://books.google.com.tr>
- Çolaklar, H. (2021). Sağlık Hizmetlerinde Tıbbi Dokümantasyonun Yeri ve Önemi. Ö. Yalçınkaya, K. Zayım Gedik (Ed.). *Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı ve Mesleki Uygulamalar* (s. 23-54) içinde. Hiperyayın. İstanbul.
- Elgood, C. (2010). *A medical history of Persia and the eastern caliphate: From the earliest times until the year AD 1932*. Cambridge University Press, Dijital Baskı. <https://books.google.com.tr/>
- Gensel, L. (2005). The medical world of Benjamin Franklin. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 98(12), 534-538. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/014107680509801209>
- Health Information Management Association of Australia. (2021, 10 Ocak). www.himaa.org.au
- Barts Health NHS Trust. (2021, 10 Şubat). <https://www.bartshealth.nhs.uk/st-bartholomews-our-history>
- Huth, EJ. (2007). Benjamin Franklin's place in the history of medicine. *J R Coll Physicians Edinb. Dec*;37(4):373-8. PMID: 18447203. <https://europepmc.org/article/med/18447203>
- International Association of Administrative Professionals. (2021, 22 Şubat). https://www.iaap-hq.org/page/about_iaap
- International Federation of Health Information Management. (2021, 10 Şubat). <https://ifhima.org/about-us-2/>
- International Federation of Health Information Management. (2021, 2 Şubat). <https://ifhima.org/anniversary-statement-carol/>

- Kaplan, A. ve Köksal, A. (2017). Türkiye’de Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Eğitiminin İncelenmesi, Mesleki Uygulamalar. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, C.16, No:2, s.63-68. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/28/2224/23090.pdf>
- Land, D. (2017). Legacy of the ‘First Lady of HIM’ Lives on through Grace Award: AHIMA. Founder Grace Whiting Myers’s Work Set Stage for Award Winners to Thrive in HIM, *Journal of AHIMA*, 88, no.10: 38-42. <https://bok.ahima.org/doc?oid=302312#.Y8WHcHZBxPY>
- Malcolm, T. M. (2021, 12 Şubat). <https://www.facs.org/about-acs/archives/pasthighlights/maceachernhighlight>.
- Morton, T. G., & Woodbury, F. (1895). *The history of the Pennsylvania Hospital, 1751-1895*: Times Printing House. <https://collections.nlm.nih.gov/catalog.nlm.nih.gov/nlmuid-68130800R-bk>
- Pennsylvania Hospital. (2021, 11 Şubat) Wikipedia içinde. https://en.wikipedia.org/wiki/Pennsylvania_Hospital
- Şenel Tekin P. (2009, Ekim 14-16). *Bir Meslek Olarak Tıbbi Sekreterlik ve Ülkeler Arası Karşılaştırmalı Analizi*, [Kongre Sözlü Bildiri]. 8. Ulusal Büro Yönetimi ve Sekreterlik Kongresi-Sosyolojik ve Hukuki Boyutlarıyla Sekreterlik Mesleği, Ankara.
- History of Chinese Medicine. (1934). *Annals of Medical History*, 6(2), 187–189. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7943131/pdf/anmedhist147392-0099.pdf>
- YOKATLAS. (2021, 10 Ocak). <https://www.yokatlas.yok.gov.tr>